אין המים מטמאים את בשרה, משום שכבר בָּטְלוּ בְּמֵעֶיהָ, שהרי כבר אינם ראויים למי חטאת, ושוב אין שם מי חטאת עליהם.

מוכיחה הגמרא: וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ – ואם יעלה בדעתך לומר שרק מַמה שמשקים מטמאים כֵּלִים הוּא דַּהֲדַר בֵּיהּ – חזר בו רבי יהודה, אֲבָל בְּאוֹכָלִין, כְּשיטת רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּקָרֵא לֵיהּ – סובר רבי יהודה, ולשיטתו משקים מטמאים אוכלים, אם כן אַמַּאי בָּטְלוּ המים בְּמֵעֶיהָ לְגַמְרֵי ואינם מטמאים את בשרה. הלא נָהֵי [–אמנם] דְּטוּמְאָה חֲמוּרָה של אב הטומאה לטמא אדם וכלים לֹא מָטְמְאוּ [–מטמאים] המים שבמעי הפרה לפי שכבר בטל מהם שם מי חטאת, מכל מקום מכח טוּמְאָה קַלָּה של ראשון לטומאה מַיְיא נָיְטְמְאוּ – על כל פנים יש להם לטמא את הבשר. שהרי עד שנפסלו היו ראויים לטמא כל דבר הנוגע בהם כדין מי חטאת, וכל שכן שטימאו את עצמם, שהרי אין לך נגיעה גדולה ממה שנגעו בעצמם. וכשנפקע מהם שם מי חטאת הרי הם נעשים ראשון לטומאה מחמת נגיעה זו, ואם כן יש להם לטמא אוכלים אף לאחר שנפסלו מלהיות מי חטאת כדין שאר משקים שנגעו במי חטאת. ומכך שטיהר רבי יהודה את הבשר, מוכח שחזר בו לגמרי מדבריו הראשונים, ואינו סובר כרבי יוסי ורבי שמעון שמשקה מטמא אוכל, אלא כרבי מאיר שמשקים אינם מטמאים אוכל מן התורה אלא מדרבנן. אך על משקים שבמעי הפרה לא גזרו חכמים שיטמאו, משום שהם דבר לא שכיח.

דוחה הגמרא: מַאי 'בָּטְלוּ בְּמֵעֶיהָ' שאמר רבי יהודה, כוונתו נָמֵי [–גם כן] רק לכך שבָּטְלוּ מטוּמְאָה חֲמוּרָה של מי חטאת ואינם מטמאים אדם וכלים, אֲבָל בטוּמְאָה קַלָּה של טומאת משקה ראשון מְטַמְּאוּ – אכן הם מטמאים את הבשר. מקשה הגמרא על דחיה זו: הלא אם רבי יהודה מטהר את המים רק מטומאה חמורה, מְכָּלָל [–מוכח] דְּתַנָּא קָמָא החולק עליו סָבַר שטוּמְאָה חֲמוּרָה של מי חטאת נָמֵי [–גם כן] מְטַמְּאוּ [–מטמאים] המים, והרי לא יתכן לפרש כן, דְּהָא [–שכן] 'כְּשֶׁרָה טָמֵא' קָתָנֵי בדברי תנא קמא, ומשמע שרק הבשר שהוא אוכל נטמא מהמים, ולא אדם וכלים שנוגעים בהם, ואם יש בהם טומאה חמורה של מי חטאת הלא היה לו לומר שאדם וכלים הנוגעים במים נטמאים.

מתרצת הגמרא: המשנה כְּווֹתָהּ מדברי רַבִּי יְהוּדָה הִיא, וְחַסּוּרֵי מֵיחְסְרָא וְהָכִי קָתָנֵי – יש לשנותה כאילו היא חסירה, וכך יש לשנות בה, פָּרָה שֶׁשָּׁחָתָהּ מֵי חַטָּאת כְּשֶׁרָה טָמֵא. כָּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שהמים שבמעיה מטמאים אחרים, רק מכח טוּמְאָה קַלָּה של משקה ראשון הם מטמאים, אֲבָל מכח טוּמְאָה חֲמוּרָה של מי חטאת הם לֹא מטמאים. שֶׁכֵּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בָּטְלוּ המים בְּמֵעֶיהָ מתורת מי חטאת ואינם אלא ראשונים לטומאה, ועל כן אינם מטמאים אלא את בשרה בלבד, ולא אדם וכלים שנגעו בהם.

הגמרא מביאה דחיה נוספת להוכחה מדברי המשנה האמורה, שלדעת רבי יהודה משקה אינו מטמא אוכל מן התורה: רַב אַשִׁי אָמַר, לְעוֹלָם לדעת רבי יהודה בָּטְלוּ המים בְּמֵעֶיהָ לְגַמְרֵי, ואינם מטמאים את הבשר כלל, ומכל מקום יתכן שהוא סובר שמשקה מטמא אוכל מן התורה, ומה שאין המים שבמעיה מטמאים הוא מִשּׁוּם דְּלאחר ששתתה אותם הפרה הָוֶה לֵיהּ [–נעשים המים] מַשְׁקֶה סָרוּחַ שאין בו שם משקה כלל, ואין נוהגת בו טומאת משקים. שכן נאמר בטומאת משקים (ויקרא יא לד) 'וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא', ומכאן שמשקה סרוח שאינו ראוי לשתיה אינו נחשב משקה.

הגמרא חוזרת לבאר את שיטת רבי יוסי בברייתא לעיל (יז:) בדין טומאת משקים. שנינו בברייתא: רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים, משקה טמא שאנו מסופקים עליו האם טימא דבר אחר, אם הספק הוא לְענין שיטמאו אוֹכָלִין הרי האוכלים טְמֵאִין, משום שמשקה מטמא אוכל מן התורה, וספק טומאה דאורייתא ברשות היחיד טמא. אבל אם הספק הוא לְענין שיטמאו כֵּלִים, הרי הכלים טְהוֹרִים, משום שאין משקה מטמא כלי מן התורה אלא מדרבנן, ולא גזרו חכמים אלא על הודאי ולא על הספק. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, רַבִּי יוֹסֵי בְּשִׁיטַּת רַבִּי עֲקִיבָא רַבּוֹ אֲמָרָהּ להלכה זו, דְּדָרִישׁ [–שכן דורש] רבי עקיבא את מה שנאמר בטומאת אוכלים 'יִטְמָא', במשמעות 'יְטֻמָּא'. דִּתְנַן – שכן שנינו במסכת סוטה (כז:), בּוֹ בַּיּוֹם שנתמנה רבי אלעזר בן עזריה לנשיא, דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא את מה שנאמר בטומאת שרץ (ויקרא יא לג–לד), 'וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפּוֹל מֵהֶם וגו' אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאוֹתוֹ תִּשְׁבֹּרוּ. מַכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא, וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא'. שהשרץ הוא אב הטומאה, וכשנופל לכלי הרי הוא עושה אותו לראשון לטומאה, והכלי עושה את האוכל או את המשקה שבתוכו לשני לטומאה. ואמר רבי עקיבא, הרי כתוב זה אֵינוֹ אוֹמֵר על האוכל שבתוך הכלי הטמא שהוא 'יְטֻמָּא', אֶלָּא הוא אומר עליו 'יִטְמָא', כדי שנדרוש אותו במשמעות 'יְטֻמָּא' אֲחֵרִים. ובכך לִימֵּד הכתוב עַל כָּבָד שנפל לכלי הטמא ונעשה שֵׁנִי לטומאה, שֶׁהוא מטמא דבר אחר במגעו ועוֹשֶׂה אותו לִשְׁלִישִׁי לטומאה אף בְּחוּלִּין. וכשם שדרש רבי עקיבא את מה שנאמר בטומאת אוכלים 'מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וגו' יִטְמָא' במשמעות 'יְטֻמָּא', כן יש לדרוש את מה שנאמר בטומאת משקים 'וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא' במשמעות יְטֻמָּא, ומכאן מקורו של רבי יוסי שמשקה מטמא אוכלים מן התורה.

הגמרא מבררת את דברי רבי יוסי. שואלת הגמרא: וְהָכָא הֵיכִי דָּרִישׁ – כאן במשקה איך דורש רבי יוסי את ה'יטמא' שנאמר בסוף הכתוב בענין משקים, שהם מטמאים דווקא אוכל, ולא משקה אחר או כלים. משיבה הגמרא: כך הוא דורשו, 'וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא', שיִּטַּמֵּא המשקה שנמצא בתוך כלי החרס הטמא לענין לְטַמֵּא [–שיִּטַּמֵּא] מאכל בטוּמְאַת אוֹכָלִין, ולא משקים וכלים. מפרשת הגמרא את תשובתה: אַתָּה אוֹמֵר שהכוונה היא לְטַמֵּא אוכל בטוּמְאַת אוֹכָלִין, אוֹ [–שמא] אֵינוֹ בא אֶלָּא לְטַמֵּא משקים אחרים בטוּמְאַת מַשְׁקִין, ולא אוכלים. מתרצת הגמרא: אָמַרְתָּ לֹא כָּךְ הָיָה – יש לך לומר, שלא יתכן לפרש כך את הכתוב. שואלת הגמרא: מַאי לֹא כָּךְ הָיָה – מדוע לא יתכן לפרש שמשקה מטמא משקה. משיבה הגמרא: אְמַר רַב פָּפָּא, לֹא מָצִינוּ טוּמְאָה שֶׁעוֹשָׂה כַּיּוֹצֵא בָּהּ – אין דבר טמא מטמא דבר אחר כמותו, אלא אוכל מטמא משקה ומשקה מטמא אוכל, ואין אוכל מטמא אוכל, ואין משקה מטמא משקה.

הגמרא מביאה הכרח אחר לכך שמשקה מטמא רק אוכל ולא משקה: רַבִינָא אָמַר, מִגּוּפֵיהּ דְּקָרָא [–מגוף הכתוב] המובא לעיל נָמֵי [–גם כן] מוכרח דלא מָצִית אָמְרַת [–שאינך יכול לומר] ש'יְטֻמָּא' האמור במשקה בא ללמדנו שהוא טמא לְטַמֵּא משקה אחר בטוּמְאַת מַשְׁקִין. משום דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ – שאם יעלה בדעתך לומר ש'יְטֻמָּא' דְּכִיפָא [–שנאמר בסוף הכתוב] לגבי משקה הוא לְטַמֵּא טוּמְאַת מַשְׁקִין, הרי אף 'יִטְמָא' דְּרִישָׁא [–שנאמר בתחילת הכתוב] לגבי אוכל הוא נָמֵי [–גם כן] לענין לְטַמֵּא טוּמְאַת מַשְׁקִין, ואם כן נֵיעָרְבִינְהוּ וְנֵיכְתְּבִינְהוּ – היה לה לתורה לערב אוכל ומשקה יחד, ולכתוב 'מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם, וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא', ותֵּרֵי [–ושני] 'יְטֻמָּא' שנאמרו בכתוב זה, אחד לאוכל ואחד למשקה, לָמָּה לִי, הלא די ב'יטמא' אחד לשניהם. אֶלָּא בהכרח ש'יִטְמָא' דְּרִישָׁא [–שבתחילת הכתוב] שנאמר באוכל הוא לְטַמֵּא דווקא משקה בטוּמְאַת מַשְׁקִין, ו'יְטֻמָּא' דְּכִיפָא שנאמר במשקה הוא לְטַמֵּא דווקא אוכל בטוּמְאַת אוֹכָלִין, ומאחר ששונים הם זה מזה בדינם, על כן נכתב 'יטמא' לכל אחד מהם בפני עצמו.

שנינו בברייתא שהובאה לעיל, שלדעת רבי יוסי, כלים שספק נטמאו על ידי משקה הרי הם טהורים, משום שמשקה אינו מטמא כלי מן התורה אלא רק מדרבנן, ולא גזרו חכמים על הספק. הגמרא מבררת את מקורו של רבי יוסי. מקשה הגמרא: וְאִימָּא ש'יטמא' שנאמר במשקה הוא לְטַמֵּא אֶת הַכֵּלִים, ומדוע סובר רבי יוסי שאינו מטמא את הכלים אלא מדרבנן, ומשום כן טיהר כלים שספק נטמאו במשקים. משיבה הגמרא: וְכִי לָאו קַל וָחוֹמֶר הוּא שמשקה אינו מטמא כלים, הלא יש לומר, וּמָה כְּלִי ראשון לטומאה שֶׁמְּטַמֵּא מַשְׁקֶה, ואף על פי כן אֵין הוא מְטַמֵּא כְּלִי אחר,

המשך בעמוד קכח

מַשְׁקִין שניים הַבָּאִין [–שנטמאו] מַחֲמַת כְּלִי ראשון, וכי אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְטַמְּאוּ אֶת הַכֵּלִים, שהרי לא יתכן שיהיו חמורים יותר מהכלי שהם באים מכוחו.

מוסיפה הגמרא להקשות: וְאֵימָא – שמא נאמר, כִּי לֹא מְטַמְּאוּ – מתי אין המשקים מטמאים כלי, כאשר הם מַשְׁקִין שניים הַבָּאִין [–שנטמאו] מַחֲמַת כְּלִי, שכן מאחר שהכלי שהם באים מכוחו אינו מטמא כלי, קל וחומר שאף הם אינם מטמאים כלי. אֲבָל מַשְׁקִין הַבָּאִין מַחֲמַת שְׁרָץ שהם ראשונים לטומאה, הֲכִי נַמִּי דִּמְטַמְּאוּ – אכן הם מטמאים כלי. מתרצת הגמרא: מַשְׁקִין הַבָּאִין [–שנטמאו] מַחֲמַת שְׁרָץ מִי [–וכי] כְּתִיבִי כלל בתורה, הרי לא נזכרו בטומאת משקים אלא משקים שנטמאו בכלי, שנאמר ׳וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפּוֹל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וגו׳, וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא׳,

ומשקים שנטמאו משרץ וְכִי לְאוּ מַקַּל וָחוֹמֶר קָאָתֵי – וכי אינם נלמדים בקל וחומר ממשקים שנטמאו מכלי, וּמָה מַּשְׁקִין הַבָּאִין [–שנטמאו] מֻחֶמֶת כֵּלִי שנטמא משרץ מְטַמְּאִין, מַּשְׁקִין הַבָּאִין מֻחֶמֶת שֶׁרֶץ לֹא כָּל שֶׁכֵּן שהם מטמאים. ואם כן דַּיּוֹ לָבָא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן – די לו לדבר הנלמד בקל וחומר להיות כדבר המלמד, ולא להיות חמור ממנו. לפיכך כשם שמשקים הבאים מחמת כלי אינם מטמאים כלים, כמו כן משקים שנטמאו בשרץ שנלמדים מהם אינם מטמאים כלים.

הגמרא חוזרת לדון בשיטת רבי עקיבא בדין טומאת אוכלים לטמא אחרים. שואלת הגמרא: 'תְּמָא' דְּרֵישָׁא – שנאמר בתחילת הכתוב לענין אוכל טמא, הֵיכִי דָּרֵישׁ [–איך דורשו] רבי עקיבא. משיבה הגמרא: כך הוא דורשו, 'מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא', יִטְמָא לענין לְטַמֵּא [–שיְטַמֵּא] אֶת הַמַּשְׁקִין. מקשה הגמרא: אַתָּה אוֹמֵר שטומאת אוכל היא לְטַמֵּא אֶת הַמַּשְׁקִין, אוֹ [–שמא] אֵינוֹ טמא אֶלָּא לְטַמֵּא אֶת הַכֵּלִי. מתרצת הגמרא: אָמְרַתְּ – יש לך לומר, שאוכל אינו מטמא כלי מקַל וָחוֹמֶר. וּמָה מַּשְׁקֶה שֶׁמְּטַמֵּא אוֹכֶל אֵינוֹ מְטַמֵּא כֵּלִי כמבואר לעיל, אוֹכֶל שֶׁאֵין מְטַמֵּא אוֹכֶל, וכי אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְטַמֵּא כֵּלִי. הָא [–אלא] במָה אֲנִי מְקַיֵּים [–מעמיד] את ה'יְטָמְּא' שנאמר באוכל, בהכרח יש לפרשו לענין לְטַמֵּא אֶת הַמַּשְׁקִין, שאוכל מטמא משקים משום שֶׁהֵן עֲלוּלִין [–עומדים] בנקל לְקַבֵּל טוּמְאָה. ויבוארו הדברים בסמוך.

מקשה הגמרא: מַאי אִירְיָא [–למה צריך לומר] ש'יטמא' שנאמר באוכל מתפרש לענין שיטמא מַּשְׁקִין מְשׁוּם סברא זו דְּמשקים עֲלוּלִין לְקַבֵּל טוּמְאָה, תִּיפּוֹק לֵיהּ מְשׁוּם דְּלֵיקָּא מִידֵּי אַחֲרִינָא – הלא יש ללמוד זאת משום שאין שום דבר אחר שאפשר להעמיד בו את ה'יטמא' שנאמר באוכל, שלדעת רבי עקיבא משמעותו יְטַמֵּא אחרים, שהרי אינו מטמא כלים משום הקל וחומר ממשקה, ובהכרח שכוונת הכתוב היא לכך שהוא מטמא משקים. מתרצת הגמרא: הָכִי קָאָמַר – כך היא כוונת התרצן, וְכִי תֵּימָא – ואם תאמר לדחות את הקל וחומר ממשקה, משום שאוֹכֶל חָמוּר ממשקה בכך דְּמְטַמֵּא מַּשְׁקִין, מה שאין כן במשקה שאינו מטמא משקה, ועל כן אפילו שמשקה אינו מטמא כלי, מכל מקום אוכל נִיטַמֵּיהּ [–יטמא] לַכֵּלִי, יש להשיב שאין זו פירכא על הקל וחומר. שכן הַהוּא [–מה] שדרשנו מ'יטמא' שאוכל מטמא משקה אינה חומרא של האוכלים, אלא חוּמְרָא דְּמַּשְׁקִין הוּא, מְשׁוּם דְּמַּשְׁקִין עֲלוּלִין לְקַבֵּל טוּמְאָה, ועל כן הם נטמאים על ידי אוכל. הרי שמשקה חמור מאוכל, ואם משקה אינו מטמא כלי, כל שכן שאוכל אינו מטמא כלי.

הגמרא חוזרת לפרש במה משקים עלולים לקבל טומאה יותר מאוכלים. שואלת הגמרא: וּמָה הִיא עֲלִילָתָן של משקים, ובמה הם ממהרים להיטמא יותר מאוכלים. משיבה הגמרא: בכך שֶׁהם מְקַבְּלִין טוּמְאָה שֶׁלֹּא בְּהֶכְשֵׁר של דבר אחר, מה שאין כן באוכלים שאינם נטמאים על ידי מגע בטומאה אלא אם כן הוכשרו קודם לכן בנפילת משקים עליהם.

הגמרא מביאה מקור נוסף לכך שאוכלים ומשקים אינם מטמאים דבר שהוא כיוצא בהם. מפרשת הגמרא: ממה שנאמר 'יְטָמֵּא' באוכל ומשקה שנטמאו מכלי שנטמא משרץ, יש לדרוש דְּאֵין טומאה עוֹשָׂה דבר אחר שהוא כַּיּוֹצֵא בָּהּ טמא. שכן אף שדורש רבי עקיבא 'יטמא' במשמעות 'יְטַמֵּא', מכל מקום מאחר שקריאת תיבה זו היא 'יְטָמֵּא', יש בה גם מיעוט, שאף שאוכל ומשקה מטמאים אחרים, מכל מקום אינם מטמאים דבר שהוא כיוצא בהם, ואין אוכל מטמא אוכל ולא משקה מטמא משקה.

מקשה הגמרא: וכי מֵהָכָא נָפְקָא [–מכאן נלמד] שטומאה אינה עושה כיוצא בה, מֵהָתָם נָפְקָא – הלא מקור דין זה הוא ממה שנאמר בטומאת שרץ (ויקרא יא לח) 'וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא', ושנינו בברייתא שהובאה לעיל (יד.), ש'הוּא' בא למעט, שדווקא 'הוּא' [הזרע, המאכל] טָמֵא, וְאולם אֵין עוֹשָׂה טוּמְאָה כַּיּוֹצֵא בָּהּ – אין אוכל טמא מטמא דבר אחר שהוא כיוצא בו, כלומר אוכל אחר. מתרצת הגמרא: חַד – אחד משני מיעוטים אלו, בא ללמד שבְּמַּשְׁקִין הַבָּאִין [–שנטמאו] מֻחֶמֶת שֶׁרֶץ עצמו אין טומאה עושה כיוצא בה. שכן ממה נאמר באוכל שנטמא בשרץ 'טמא הוא', ונתמעט משם שאוכל אינו מטמא דבר אחר שהוא כיוצא בו, למדנו אף על משקים שנטמאו משרץ שאינם מטמאים דבר אחר שהוא כיוצא בהם, כלומר משקה אחר. וְחַד – והמיעוט השני של 'יטמא' נאמר בְּמַּשְׁקִין הַבָּאִין [–שנטמאו] מֻחֶמֶת כֵּלִי שנטמא מחמת שרץ, ללמד שאינם מטמאים משקה אחר. מפרשת הגמרא את תירוצה: וּצְרִיכִי – ונצרכים שני מיעוטים אלו, משום דְּאִי אַשְׁמּוּעִינַן [–שאם היה משמיענו] הכתוב רק בְּמַּשְׁקִין הַבָּאִין מֻחֶמֶת כֵּלִי שאינם מטמאים משקים, היינו אומרים שהוא מְשׁוּם דְּלֹא חֲמִירִי [–שלא חמורה] טומאתם, שהרי אינם אלא שניים לטומאה, אֲבָל בְּמַּשְׁקִין הַבָּאִין מֻחֶמֶת שֶׁרֶץ דַּחֲמִירִי [–שחמורה] טומאתם משום שהם ראשונים לטומאה, אֵימָא [–היינו אומרים] שעוֹשֶׂה טוּמְאָה כַּיּוֹצֵא בָּהּ – שהם מטמאים אף דבר אחר שהוא כיוצא בהם.

מקשה הגמרא: וְלִשְׁמַעֲינַן [–וישמיענו] הכתוב רק את מיעוט 'טמא הוא' שנאמר בְּמַּשְׁקִין הַבָּאִין מֻחֶמֶת שֶׁרֶץ שאינם עושים כיוצא בהם, וּמהם נלמד שכָּל שֶׁכֵּן שמַּשְׁקִין הַבָּאִין מֻחֶמֶת כֵּלִי הקלים מהם אינם עושים כיוצא בהם. מתרצת הגמרא: מִילְּתָא דְּאָתְיָא בְּקַל וָחוֹמֶר טָרַח וְכָתַב לָהּ קְרָא – אף דבר שנלמד בקל וחומר טורח הכתוב וכותבו, ועל כן נכתב 'יטמא', ללמד על משקים הבאים מחמת כלי שאינם מטמאים משקים, אפילו שאפשר ללמוד דין זה ממשקים הבאים מחמת שרץ.

הגמרא חוזרת לברר את דברי ריש לקיש לעיל (ע"א), שרבי יוסי הסובר שטומאת משקים לטמא אוכלים היא מן התורה, אמר כן על פי שיטת רבי עקיבא רבו, ש'יטמא' שנאמר באוכל שנטמא מכלי שנטמא משרץ והוא שני לטומאה, פירושו 'יְטַמֵּא', ושני עושה שלישי בחולין. מקשה הגמרא: אָמַר לֵיהּ רַבִינָא לְרַב אַשֵׁי, איך יתכן שדברי רבי יוסי אמורים בשיטת רבי עקיבא, וְהָא אָמַר רָבָא, לֹא רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר כְּרַבִּי עֲקִיבָא ששני עושה שלישי בחולין, וְלֹא רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר כְּרַבִּי יוֹסֵי באותו קל וחומר שהוא דן בפסול רביעי בקודש, כפי שיובא להלן. ומאחר שסובר רבי יוסי שטומאת משקים לטמא אוכלים היא מן התורה, ומקור דין זה הוא ממה שנדרש 'יטמא' שנאמר במשקה במשמעות 'יְטַמֵּא', בהכרח שיסבור ששני עושה שלישי בחולין, שהרי ה'יטמא' נאמר במשקה ובאוכל שנגע בכלי שנגע בשרץ שאינו אלא שני לטומאה. ואילו לדברי רבא שרבי יוסי חולק על רבי עקיבא וסובר ששני אינו עושה שלישי בחולין, לא יתכן שהוא דורש את דרשת רבי עקיבא האמורה.

מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ [–לו] רב אשי לרבינא, אמנם רַבִּי יוֹסֵי בְּשִׁשְׁתָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא רַבּוֹ אֲמָרָהּ לשמועה זו שמשקה שהוא שני לטומאה, מטמא אוכל מן התורה, ואמר שכשם שמשמעות 'יטמא' שנאמר באוכלים היא 'יְטַמֵּא' אחרים, הוא הדין ל'יטמא' שנאמר במשקים שמשמעותו היא 'יְטַמֵּא' אחרים, וְלֵיהּ לֹא סָבִירָא לֵיהּ – ואולם הוא עצמו אינו סובר כן, אלא לשיטתו משקה אינו מטמא אחרים אלא מדרבנן בלבד, ואינו דורש את ה'יטמא' במשמעות 'יְטַמֵּא' אחרים.

הגמרא חוזרת לפרש את דברי רבא שהובאו לעיל: אָמַר לֵיהּ רַב אַשֵׁי לְרַב כַּהֲנָא, בְּשִׁלְמָא – מובן מה שאמר רבא שרַבִּי יוֹסֵי לֹא סָבַר לָהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא, שהרי מוכרח כן מדברי רבי יוסי במקום אחר. דְּתַנְיָא – שכן שנינו בברייתא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מְנַיִן לְרַבִּיעִי לטומאה בַּקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא פָּסוּל, וְדִין הוּא – מקור דין זה הוא מקל וחומר. שכן נאמר ביולדת (ויקרא יב ו–ז), 'וּבִמְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ לְבֵן אוֹ לְבַת תָּבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֹר לְחַטָּאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן, וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי ה' וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהֵרָה'. הרי שאף לאחר שמלאו ימי טהרתה עדיין היא טמאה לענין קדשים, ואינה ניתרת באכילת קדשים ובכניסה למקדש עד שתביא את קרבנותיה. והוא הדין לכל הטמאים שנתחייבו בקרבנות, שכל זמן שלא הביאו את קרבנותיהם ועדיין הם מחוסרים כפרה, הרי הם אסורים בקדשים ובכניסה למקדש, וכן פוסלים הם את הקדשים במגעם. ואם כן יש

המשך בעמוד קמח

ללמוד מהם בקל וחומר על שלישי לטומאה, **וּמַה מְּחוּסַּר כִּפּוּרִים** שֶׁהוּא מוּתָּר בַּתְּרוּמָה ומכל מקום הוא **פָּסוּל בַּקֹּדֶשׁ** – הוא אסור באכילת קדשים ופוסלם במגעו, אוכל שְׁלִישֵׁי לטומאה שֶׁהוּא **פָּסוּל בַּתְּרוּמָה**, וכי **אֵינוֹ דִּין** שאם נגע בדבר אחר של קודש שֶׁיַּעֲשֶׂה אותו **רִבְעִי בַּקֹּדֶשׁ** ויפסלנו.

והמשיך רבי יוסי ואמר: **וְלָמַדְנוּ** פסול של **שְׁלִישֵׁי בַּקֹּדֶשׁ מִן הַכְּתוּב** המפורש **בְּתוֹרָה**, ואין צריך ללומדו מקל וחומר, וְרק מקור פסול **רִבְעִי** בקודש הוא **מִקַּל וָחוֹמֶר**. מפרשת הגמרא: **שְׁלִישֵׁי** בקודש מנין שהוא פסול **מִן הַתּוֹרָה**, ממה **דִּכְתִיב** בבשר קדשים (שם ז יט) **'וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע**